

HVORDAN KAN UDDANNELSES- INSTITUTIONER

- ET INSPIRATIONSKATALOG

INKLUDERE

TIL VIDEREGÅENDE

STUDERENDE

UDDANNELSESINSTITUTIONER

MED

HANDICAP?

KOLOFON

Sammenslutningen af
Unge Med Handicap

TITEL:

Hvordan kan uddannelsesinstitutionerne inkludere studerende med handicap? - Et inspirationskatalog til videregående uddannelsesinstitutioner

Udgivet af: Sammenslutningen af Unge Med Handicap, 2013

Redaktion: Jane Nørgaard Øhle, analysekonsulent

Ansvarshavende redaktør: Miriam Madsen, sekretariatsleder

Layout: Kathrine Bach, www.kathrinebach.com

Tryk: Casanta

Oplag: 300 stk.

Sammenslutningen af Unge Med Handicap er en politisk paraplyorganisation for og af unge med handicap. Vi arbejder for et samfund, hvor funktionsnedsættelser ikke bliver handicap. Det gør vi ved at lave interessepolitisk arbejde, gennemføre store sociale udviklingsprojekter, uddanne og kompetenceudvikle unge med handicap samt styrke organisationer for unge med handicap.

INDHOLD

INDLEDNING.....3

DEL 1:

Hvilke udfordringer møder studerende med handicap på videregående uddannelser?.....	6
Fysiske udfordringer.....	7
Sociale udfordringer.....	11
Udfordringer vedrørende kompenserende støtte.....	12
Overblik.....	16

DEL 2:

Hvordan kan uddannelsesinstitutioner imødekomme udfordringerne for studerende med handicap?.....	18
Synlig handicappolitik.....	19
Informationsside på hjemmeside.....	26
SPS-ansvarlig tæt på de studerende og undervisere.....	28
Særlig studiestart for studerende med Asperger.....	29

DEL 3:

Hvad kan SUMH tilbyde din uddannelsesinstitution?.....	32
Hjemmeside med inspirationsmateriale til at udarbejde en handicappolitik.....	32

INDLEDNING

Flere og flere unge med handicap tager en uddannelse i dag, og det anslås, at der går ca. 23.000 studerende med handicap på landets videregående uddannelser.¹

Det er positivt, og en udvikling der forhåbentligt fortsætter, men det kræver også, at uddannelsesinstitutionerne er rustet til at rumme studerende med handicap, så de kan studere på lige vilkår med andre.

Sammenslutningen af Unge Med Handicap (SUMH) arbejder for at forbedre vilkårene for unge med handicap. Gennem et fireårigt projekt fra 2009-2013 har SUMH arbejdet målrettet for at forbedre forholdene for studerende med handicap på landets videregående uddannelser. SUMH har herigennem opnået stor erfaring med såvel udfordringer som inklusionsmuligheder på landets videregående uddannelsesinstitutioner, og det vil vi gerne dele i dette inspirationskatalog.

HVEM HENVENDER KATALOGET SIG TIL?

Inspirationskataloget henvender sig til alle ansatte på landets videregående uddannelsesinstitutioner, der er medansvarlige for at inkludere studerende med handicap - det vil især sige ledelser, SPS- og studievejledere samt undervisere.

HVAD ER ET HANDICAP?

Handicappet opstår i mødet mellem mennesker med funktionsnedsættelser og samfundet, når samfundet opstiller barrierer, der begrænser den, der har en funktionsnedsættelse. Det klassiske eksempel er, at en kørestolsbruger bliver handicappet i det øjeblik, en alt for høj kantsten begrænser dennes færden, men barrierer kan også være andet end fysiske. Dette kaldes det relationelle handicap-begreb.

Kilde: Det Centrale Handicapråd

¹ 15,1 % af befolkningen i alderen 16-29 år har et handicap (SFI: Handicap og Beskæftigelse, 2013: 135). På grund af et uddannelsesgab mellem personer med handicap og personer uden handicap, anslås det, at 10 % blandt studerende på videregående uddannelser har et handicap svarende til 23.000 studerende.

Det er SUMHs hensigt, at kataloget skal give uddannelsesinstitutionerne viden om, hvilke kon-krete udfordringer studerende med handicap møder på landets videregående uddannelser og samtidig give uddannelsesinstitutionerne nogle konkrete værktøjer til, hvordan man kan imødekomme nogle af udfordringerne.

RAPPORTENS DATAGRUNDLAG

Gennem det fireårige projekt Handicappolitikker på Uddannelsesinstitutionerne har SUMH været i kontakt med alle landets videregående uddannelsesinstitutioner, herunder ledelser og SPS-vejledere. SUMH har herigennem opnået stor indsigt i, hvordan uddannelsesinstitutionerne imødekommer studerende med handicap, og kataloget indeholder eksempler på handicappolitikker fra uddannelsesinstitutionerne og andre konkrete tiltag, som forbedrer forholdene for studerende med handicap.

For at dokumentere hvilke udfordringer studerende med handicap møder på landets videregående uddannelser, har SUMH desuden indsamlet et omfattende datamateriale sideløbende med projektet. I alt er der gennemført 23 kvalitative interview med studerende, som tilsammen dækker alle fire typer af funktionsnedsættelser; fysiske, psykiske, kognitive og kommunikative.

RAPPORTENS OPBYGNING

Rapporten er inddelt i tre dele, som hver især kan inspirere uddannelsesinstitutionerne til, hvordan det er muligt at forbedre vilkårene for studerende med handicap.

DEL 1

Inspirationskatalogets første del indeholder en forkortet version af rapporten "Centrale udfordringer for studerende med funktionsnedsættelser på videregående uddannelser", som er udarbejdet af SUMH i 2013. Denne del giver et samlet overblik over de konkrete udfordringer, som studerende med handicap møder på uddannelsesinstitutionerne - og det handler ikke kun om trapper og elevatorer, der ikke virker.

DEL 2

Inspirationskatalogets del 2 præsenterer eksempler på inspirerende initiativer, der er med til at inkludere studerende med handicap.

Det drejer sig om:

- Handicappolitikker for to forskellige uddannelsesinstitutioner
- Særligt målrettede informationsider på internettet
- Centralt rådgivnings- og støttecenter
- Målrettede inklusionsinitiativer i forbindelse med studiestart.

De udvalgte initiativer bidrager alle på forskellig vis til at inkludere studerende med funktionsnedsættelser. Beskrivelserne af initiativerne bygger på skriftligt materiale fra de involverede uddannelsesinstitutioner suppleret med længerevarende dialog om uddannelsesinstitutionernes indsats.

DEL 3

I inspirationskatalogets sidste del præsenteres SUMHs fremadrettede initiativer i forhold til inklusion af studerende med handicap.

Det drejer sig om:

- En hjemmeside med inspirationsmateriale til at udarbejde en handicappolitik
- Etablering af netværk for studerende med handicap
- Konsulentydelse i forhold til inklusion af studerende med handicap
- Dialog med relevante ministre om forbedrede vilkår for studerende med handicap.

GOD LÆSELYST

Det er SUMHs håb, at rapporten kan inspirere videregående uddannelsesinstitutioner til at forbedre inklusionsindsatsen, så studerende med handicap får mulighed for at studere på landets videregående uddannelse på lige vilkår med alle andre.

GOD LÆSELYST!

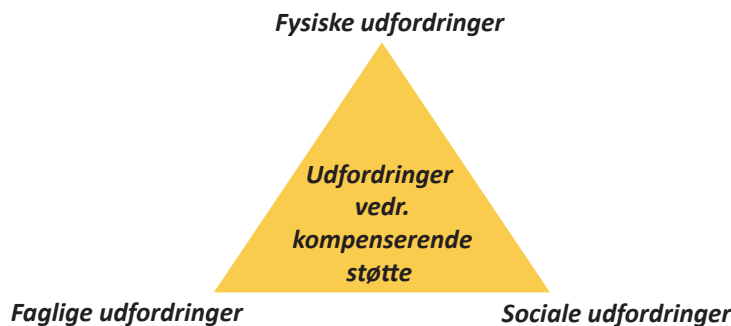
HVILKE UDFORDRINGER MØDER STUDERENDE MED HANDICAP PÅ VIDEREGÅENDE UDDANNELSER?

Forudsætningen for at forbedre inklusionsindsatsen over for studerende med handicap er i første omgang at være bevidst om de udfordringer, de møder på videregående uddannelser. Første del af inspirationskataloget peger her på de ti mest centrale udfordringer for studerende med handicap. Det vil sige udfordringer, som ikke bare er lokale eller specifikke for den enkelte, men som går igen på tværs af uddannelsesinstitutioner og type af funktionsnedsættelse.

De ti udfordringer kan inddeles efter henholdsvis fysiske, faglige og sociale udfordringer samt udfordringer vedr. kompenserende støtte (specialpædagogisk støtte, handicaptillæg og dispensationer i forhold til eksamen og studietid).

UNDERSØGELSEN AF STUDERENDES UDFORDRINGER DÆKKER ALLE TYPER AF FUNKTIONSNEDSÆTTELSE. DE FIRE HOVEDGRUPPER ER:

- Fysiske handicap (fx kørestolsbrugere og personer med leddegigt)
- Psykiske handicap (fx skizofreni og angst)
- Kognitive handicap og udviklingsforstyrrelser (fx autisme og ADHD)
- Kommunikative handicap (fx svagtseende og hørehæmmede)

FYSISKE UDFORDRINGER

Problemer med fysisk tilgængelighed er ofte ikke den største udfordring for studerende med funktionsnedsættelser. Men når fysiske udfordringer opstår, er det til gengæld en stor gene, der kan forhindre de studerende i at deltage i undervisningsaktiviteter eller få fuldt udbytte af undervisningen.

Udfordring 1: U hensigtsmæssig lokale- og undervisningsplanlægning

Uhensigtsmæssige undervisningslokaler og omlægning af undervisningstimer kan være en stor udfordring for studerende med funktionsnedsættelser, der gør det besværligt at deltage i undervisningen eller helt forhindrer dem i det. De konkrete udfordringer er:

- Placering af undervisning i afsidesliggende lokaler.
- Store afstande mellem undervisningslokaler.
- Elevatorer der ikke virker.
- Skrå auditorier der forhindrer kørestolsbrugere i at bevæge sig frit rundt i et lokale og placere sig der, hvor det er mest hensigtsmæssigt i forhold til lyd, udsyn, medstuderende etc.
- Manglende udstyr til hørehæmmede (teleslynge) i undervisningslokaler.
- Omlægning af undervisning i sidste øjeblik. Det er især et problem for studerende, der er afhængig af en hjælper eller tolk, som ofte skal bestilles i god tid.

FAGLIGE UDFORDRINGER

I udgangspunktet har studerende med funktionsnedsættelser samme faglige forudsætninger som andre studerende. Men ofte er studerende med funktionsnedsættelser forhindret i at deltage i undervisningen på lige fod med deres medstuderende, og de risikerer at få et mindre fagligt udbytte. De udfordringer, der fylder mest i forhold til det faglige, vedrører studiegrupper, undervisere, undervisnings- og eksamensformer samt studierammer.

Udfordring 2: Manglende studiegruppe

Det at indgå i en studiegruppe har stor betydning for de studerendes faglige udbytte, men flere studerende med funktionsnedsættelser indgår ikke i en studiegruppe, selvom de gerne vil. De konkrete udfordringer er:

- Studerende med funktionsnedsættelser bliver ofte forsinket i studiet og er dermed ikke en del af et stamhold, hvor studiegrupper typisk dannes.
- Studerende med funktionsnedsættelser har ofte brug for længere tid - blandt andet på grund af brug af hjælpemidler - og de vil ikke bremse gruppearbejdet
- Nogle studerende har oplevet, at deres medstuderende ikke ønsker at være i gruppe med dem på grund af deres funktionsnedsættelse. Det er især problematisk i der tilfælde, hvor det er op til de studerende selv at danne studiegrupper.
- Særligt studerende med psykiske funktionsnedsættelser har svært ved at finde en studiegruppe, når de studerende selv skal tage initiativ til at danne studiegrupper.

”Det er rigtig svært at arbejde i grupper, for selvom man beder folk om at tage lidt hensyn, så gider man heller ikke at bremse gruppearbejdet, fordi man er handicappet.”

Svagtseende, pædagogisk psykologistuderende ved Aarhus Universitet

Udfordring 3: Manglende hensyn fra undervisere

Der er stor forskel på underviseres forståelse og fleksibilitet i forhold til studerende med funktionsnedsættelser. Det er især problematisk i de tilfælde, hvor studerende med funktionsnedsættelser i høj grad er afhængig af undervisere for at få tilstrækkeligt fagligt udbytte. De konkrete udfordringer er:

- Undervisere glemmer at tage højde for studerende med funktionsnedsættelser i undervisningen (underviser fx uden brug af tavle, taler uden mikrofon, står med ryggen til).
- Flere undervisere vil ikke udlevere slides før eller efter undervisningen til studerende med funktionsnedsættelser. Det kan ellers være en stor hjælp for studerende, der har vanskeligt ved at skrive noter i løbet af undervisningen på grund af deres funktionsnedsættelse.
- Studerende savner forståelse fra undervisere for sygdomsrelaterede fravær.

"Der er nogle undervisere, der har meget svært ved at huske, at der er en hørehæmmet til stede og starter bare uden mikrofon eller kommer til at stå med ryggen til mig."

Hørehæmmet fysioterapeut-studerende ved Professionshøjskolen Metropol

Udfordring 4: Ufleksible undervisnings- og eksamensformer

Undervisningen på de videregående uddannelser og især på de lange videregående uddannelser er ofte tilpasset store grupper af studerende, og der forudsættes stor grad af selvstændighed. Det gør det især vanskeligt for studerende, der har anderledes indlæringssevner eller svært ved at strukturere studiet selv, og konsekvensen er, at de studerende ikke får fuldt udbytte af undervisningen. De konkrete udfordringer er:

- Pensum gennemgås ofte hurtigt, og der er for lidt tid til spørgsmål - især til forelæsninger.
- Særligt studerende med kognitive og psykiske lidelser har behov for mere strukturerede rammer - både i selve undervisningen og i studiet som sådan.

"Forelæsninger er virkelig en mærkelig ting for mig. Jeg forstår tingene på en lidt anden måde, men til forelæsninger med 200-300 andre kan jeg ikke rigtig stille spørgsmål."

Geoteknologistuderende med Asperger ved Aarhus Universitet

- Uddannelsesinstitutionen er sjældent opmærksom på den enkelte studerendes behov. Man skal selv henvende sig, hvis man har problemer.
- Pensum på fremmedsprog, oftest engelsk, kan være en stor udfordring for særligt studerende med ordblindhed.
- Afhængigt af funktionsnedsættelse kan krav om enten mundtlig eller skriftlig eksamen være en vanskelig barriere, der gør det svært eller forhindrer den studerende i at gå til eksamen, selvom den studerende har faglige forudsætninger for det.

Udfordring 5: Ufleksible studierammer

Studerende med handicap har ofte svært ved at gennemføre en videregående uddannelse på normeret tid + 12 måneder. Det skyldes sygdomsrelaterede fravær, indlæggelser og behandling. Dertil har mange studerende med funktionsnedsættelser brug for længere tid, fordi de fx har en lavere læsehastighed eller lider af udtrætning. De konkrete udfordringer er:

- Fast tilrettelagte studieforløb, hvor fag skal bestås i en bestemt rækkefølge. Det er især et problem, hvis et fag kun udbydes én gang årligt, og den studerende ikke har mulighed for at tage faget eller bestå eksamen på det planlagte tidspunkt.
- Manglende mulighed for at gennemføre obligatoriske praktikforløb på nedsat tid.
- Usikkerhed om understøttelse til forlænget studietid. Det er ikke muligt at få forudbevilliget SU, handicaptillæg eller revalidering til forlænget studietid, og den

"Jeg spurgte, om jeg kunne komme i praktik på nedsat tid. Men praktikvejlederen sagde "nej, for så vil alle jo på nedsat tid". Men jeg har jo ikke selv valgt mit handicap, og jeg skal passe min træning ved siden af studierne for at holde min krop i gang."

Socialrådgiverstuderende med muskelsvind ved University College Lillebælt

studerende har ingen garanti for at få forlænget understøttelsesperioden - heller ikke i tilfælde hvor det er kendt på forhånd, at den studerende ikke kan gennemføre på normeret tid + 12 måneder.

SOCIALE UDFORDRINGER

Det sociale liv omkring studiet har stor betydning, og mange danner venskaber og netværk, der rækker langt ud i fremtiden. Men for mange studerende med funktionsnedsættelser er det sværeste ved at studere det sociale, og det skaber dårligere tilknytning til studiet og øger risikoen for frafald. Udfordringerne vedrører sociale arrangementer, forholdet til medstuderende og den studerendes egen selvforståelse i forhold til det at have en funktionsnedsættelse.

Udfordring 6: Dilemmafyldt selvforståelse og forhold til medstuderende

På den ene side vil studerende med funktionsnedsættelser gerne skille sig mindst muligt ud, og på den anden side har de ofte nogle særlige behov, som kræver forståelse fra omverdenen og kompenserende støtte. I nogle tilfælde savner studerende med funktionsnedsættelser også forståelse fra deres medstuderende. De konkrete udfordringer er:

- Studerende med funktionsnedsættelser er ofte i tvivl om, hvorvidt de skal præsentere deres funktionsnedsættelse, hvordan de skal præsentere den, og hvor meget de skal fortælle, når de begynder på et nyt studie.
- Særligt studerende med usynlige funktionsnedsættelser (oftest kognitive og psykiske) tøver med at fortælle om deres funktionsnedsættelse, fordi de frygter medstuderendes reaktioner.
- Studerende med funktionsnedsættelser holder sig tilbage i både sociale og faglige sammen hænge, fordi de ikke vil være til besvær.

"Jeg er holdt op med at fortælle folk, at jeg har Asperger, for tit og ofte ved de ikke, hvordan de skal reagere. De bliver sådan dådyragtigt skræmte."

Geoteknologistuderende med Asperger ved Aarhus Universitet

- Medstuderende spørger ikke ind til ens funktionsnedsættelse, selv om studerende med funktionsnedsættelser kan fornemme, at de har lyst.
- Flere studerende med funktionsnedsættelser oplever, at deres medstuderende kun viser interessere for dem af ren høflighed.

Udfordring 7: Begrænset deltagelse i sociale arrangementer

For mange studerende er det sociale liv omkring studiet en vigtig del af studietiden. Nogle studerende med funktionsnedsættelser deltager dog kun i sociale arrangementer i begrænset omfang. De konkrete udfordringer er:

- Manglende overskud. Studerende med funktionsnedsættelser har ofte brug for længere tid end deres medstuderende til at forberede sig til undervisning og skrive opgaver. Dertil bruger mange studerende med funktionsnedsættelser meget energi på logistisk planlægning og ansøgninger om kompenserende støtte.
- Arrangementer omfatter ofte alkohol, mange mennesker ad gangen og et højt støjniveau. Det er især en udfordring for studerende med psykiske lidelser.

”Og når man ikke drikker, så er det som om, at man ikke rigtigt kan komme ind i fællesskabet. Der er ikke nogen, der sådan rigtigt snakker med dig (...) så det er sværere for mig at komme ind i deres grupper, når jeg ikke lige er til rusture og alle fredagsbarerne.”

Studerende med borderline og spiseforstyrrelse på scienceåret ved Syddansk Universitet.

UDFORDRINGER VEDRØRENDE KOMPENSERENDE STØTTE

Kompenserende støtte vedrører de støttemuligheder, som den studerende kan bevilliges på baggrund af en funktionsnedsættelse. Det drejer sig blandt andet om specialpædagogisk støtte, handikaptillæg og dispensationer i forhold til eksamen og forlængelse af studietid.

De studerende møder imidlertid ofte mange udfordringer, før de får den rette støtte eller dispensation. Udfordringerne vedrører begrænset viden om støttemuligheder og mangelfuld vejledning, omstændige ansøgnings-procedurer samt lange sagsbehandlingstider.

Udfordring 8: Begrænset viden om støttemuligheder og mangelfuld vejledning

Forudsætningen for, at studerende kan gøre brug af kompenserende støtteordninger, er, at de først og fremmest har kendskab til støtteordningerne. Det er imidlertid langt fra tilfældet. Dertil oplever studerende ofte, at de ikke bliver vejledt tilstrækkeligt i forhold til mulighederne i de forskellige støtteordninger og potentielle hjælpemidler. De konkrete udfordringer er:

- Nogle studerende har ikke kendskab til mulighederne for at få kompenserende støtte (specialpædagogisk støtte, handi-captillæg og dispensation) og ved ikke, hvor de skal henvende sig, hvis de gerne vil have hjælp på grund af deres funktionsnedsættelse. Det gælder især studerende, der ikke tidligere har fået nogle former for støtte og ikke er "inde i systemet".
- Nogle studerende med usynlige funktionsnedsættelser (særligt psykiske og kognitive) går glip af vejledning og muligheden for at få kompenserende støtte, fordi de ønsker at holde deres funktionsnedsættelse skjult.
- Vejledning om specialpædagogisk støtte varierer meget fra uddannelsesinstitution til uddannelsesinstitution.

"Jeg synes godt, at der kunne være noget mere information. Det har været svært at vide, hvem man lige skulle tage fat i, og hvad der overhovedet er muligt. Og det var svært for mig at vide før studiestart, hvad jeg overhovedet ville få brug for."

Studerende med børneled-degigt ved Kunstakademiets Arkitektskole

- Medarbejdere på uddannelsesinstitutionerne (ofte SPS-vejledere), der vejleder studerende med funktionsnedsættelser, har ofte manglende kendskab til specifikke funktionsnedsættelser og derfor manglende forudsætninger for at yde andet end "generel" vejledning.
På grund af sparsom vejledning skal den studerende ofte kende sit eget støttebehov. Det kan især være svært at vide før studiestart, hvis den studerende ikke kender den kommende undervisningsform, mulighederne i de forskellige støtteordninger eller forskellige typer af hjælpemidler.

Udfordring 9: Omstændige ansøgningsprocedurer

Der er bred enighed blandt studerende med funktionsnedsættelser og uddannelsesinstitutioner om, at ansøgningsprocedurer er omstændige. Det er svært at gennemskue ansøgningsprocedurerne, og dokumentationskravene er omfattende. Det gælder både i forhold til ansøgning om specialpædagogisk støtte og handicaptillæg samt ansøgning om dispensation ved studienævnet på den enkelte uddannelsesinstitution. De konkrete udfordringer er:

- Dokumentationskrav om lægelige udtalelser forhælder ofte ansøgningsprocessen, i de tilfælde hvor den studerende først skal indhente en udtalelse eller have en gammel udtalelse opdateret.
- Der er forskellige ansøgningsprocedurer til henholdsvis specialpædagogisk støtte, handicaptillæg og dispensationer. Det virker forvirrende for de studerende, der skal benytte sig af flere forskellige kompenserende ordninger.
- De forskellige støtteordninger "taler ikke sammen", og det opleves som dobbeltdokumentation, når den studerende eksempelvis skal indhente lægelige udtalelser til det lokale studienævn for at få dispensation, hvis den studerende modtager specialpædagogisk støtte eller handicaptillæg og dermed allerede har dokumenteret sin funktionsnedsættelse.
- Det er forskelligt fra uddannelsesinstitution til uddannelsesinstitution hvor meget hjælp/vejledning den studerende får i forbindelse med ansøgning om specialpædagogisk støtte og handicaptillæg, og

nogle steder er ansvaret i vid udstrækning overladt til den studerende selv.

Udfordring 10: Lange sagsbehandlingstider

Flere studerende oplever lange sagsbehandlingstider på især ansøgninger om specialpædagogisk støtte og handicaptillæg. Det skaber utryghed, når studerende, der i forvejen er udfordret, ikke kender deres rammer, og manglende støtte giver studerende med funktionsnedsættelser dårligere forudsætninger for at følge undervisningen. De konkrete udfordringer er:

- De færreste studerende har modtaget og/eller fået bevilget specialpædagogisk støtte inden studiestart. Det gælder også i tilfælde, hvor den studerende har ansøgt i god tid inden studiestart.
- Det kræver tid og ressourcer at lære at bruge et hjælpemiddel, sekretærhjælp eller en mentor. Hvis den studerende ikke har specialpædagogisk støtte fra studiestart, er det ofte svært for den studerende at følge med i undervisningen, og der er risiko for, at den studerende allerede kommer bagud fra start.
- Studerende er afhængige af uddannelsesinstitutionens SPS-ansvarlige, fordi denne er mellemed mellem studerende og de ansvarlige styrelser, når studerende ansøger om specialpædagogisk støtte og handicaptillæg. Men der er stor forskel på, hvordan SPS-funktionen fungerer på landets videregående uddannelser, og i nogle tilfælde er den SPS-ansvarlige med til at forhale sagsbehandlingstiden.

"Jeg søgte allerede den 1. august. Først så skulle der testes for ordblindhed, og man skulle ligesom alt muligt igennem, så det endte faktisk med, at jeg først fik mine hjælpemidler i slutningen af december."

Svært ordblind studerende i molekylærbiologi ved Aarhus Universitet

OVERBLIK

De ti centrale udfordringer, som fylder mest for studerende med funktionsnedsættelser på landets videregående uddannelser kan opsummeres i nedenstående trekant inddelt efter fysiske, faglige og sociale udfordringer samt udfordringer vedrørende kompenserende støtteordninger:

FAGLIGE UDFORDRINGER

- Manglende studiegruppe
- Manglende hensyn fra undervisere
- Ufleksible undervisnings- og eksamensformer
- Ufleksible studierammer

UDFORDRINGER VEDR. KOMPENSERENDE STØTTE

- Begrænset viden om støttemuligheder og mangelfuld vejledning

FYSISKE UDFORDRINGER

- Uhensigtsmæssig lokale- og undervisningsplanlægning

SOCIALE UDFORDRINGER

- Dilemmafyldt selvforståelse og forhold til medstuderende
- Begrænset deltagelse i sociale arrangementer

Komplekse udfordringer

I virkelighedens verden er udfordringerne ofte mere komplekse og tæt forbundne, end trekants- opdelingen giver indtryk af. Manglende deltagelse i studiegrupper er fx ikke kun en faglig udfordring, der forhindrer den studerende i at få fuldt udbytte af undervisningen. Det er også en social udfordring, fordi studiegrupper ofte også er udgangspunkt for mange sociale aktiviteter, som studerende med funktionsnedsættelser dermed går glip af.

Indre og ydre barrierer

Udfordringerne er desuden komplekse, fordi det ofte både handler om indre barrierer hos den studerende selv og ydre barrierer i omgivelserne. Barrierer hos den studerende selv handler især om, hvordan den studerende tackler sin funktionsnedsættelse i forhold til omverden. Ydre barrierer handler blandt andet om medstuderendes, underviseres og SPS-vejlederes viden og forståelse i forhold til funktionsnedsættelser. Men ydre barrierer kan også være mere strukturelle forhold som eksamensformer eller ansøgningsprocedurer til de kompenserende støtteordninger. Kort sagt er ydre barrierer noget, som den studerende kun i mindre grad eller slet ikke har mulighed for at påvirke.

Behov for holdningsændring

Bortset fra enkelte fysiske udfordringer, kalder udfordringerne ikke på dyre, forkromede løsninger. Mange af udfordringerne kan løses med holdningsændringer på uddannelsesinstitutionerne, så undervisere, SPS-vejledere og øvrigt personale samt studerende bliver mere inkluderende over for studerende med handicap. Et krav om at alle studerende skal indgå i en studiegruppe - som det allerede er tilfældet på mange uddannelser - vil fx sikre, at alle studerende er inkluderet i gruppearbejde. Udover at det er omkostningsfrit, vil alle studerende også kunne have gavn af denne model.

færre studerende af gangen heller ikke kun en fordel for studerende med psykiske og kognitive lidelser, men noget der generelt efterspørges blandt studerende.

Næste del af inspirationskataloget præsenterer konkrete eksempler på initiativer, som uddannelsesinstitutioner kan iværksætte for at imødekomme nogle af de udfordringer, som er skitseret i denne del.

HVORDAN KAN UDDANNELSESINSTITUTIONER IMØDEKOMME UDFORDRINGERNE FOR STUDERENDE MED HANDICAP?

"Deltagerstaterne skal sikre, at personer med handicap har adgang til almindelige videregående uddannelser (...) uden diskrimination og på lige for med andre."

Kilde: FNs Handicapkonvention, artikel 24,5

I Danmark er videregående uddannelsesinstitutioner mellemlid mellem studerende og de ansvarlige styrelser, når studerende med handicap ansøger om specialpædagogisk støtte (SPS) eller handicapstillæg. Dertil må uddannelsesinstitutioner ikke diskriminere studerende med handicap, jf. lov om forbud mod forskelsbehandling,² og de skal sikre, at studerende med handicap har adgang til videregående uddannelser på lige vilkår med andre. Dette står skrevet i FNs Handicapkonvention artikel 24,5 (se tekstboks).

Lov om forbud mod forskelsbehandling og FNs Handicapkonvention giver kun i begrænset omfang uddannelsesinstitutionerne konkrete forpligtelser, og der er stor forskel på, hvad videregående uddannelsesinstitutioner i Danmark gør for at inkludere studerende med handicap.

Denne del af inspirationskataloget præsenterer eksempler på initiativer, der kan bidrage til at imødekomme nogle af de udfordringer, studerende med handicap møder. De fire eksempler er udvalgt både for at vise bredden i initiativer, og fordi de fire tilgange kan noget forskelligt. Fælles for dem er, at det er tiltag, der bidrager til, at studerende med funktionsnedsættelser får bedre studievilkår.

² Bekendtgørelse af lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet m.v., www.retsinformation.dk

De fire eksempler til inspiration er:

- Handicappolitikker
- Særligt målrettede informationssider på internettet
- Centralt rådgivnings- og støttecenter
- Målrettede inklusionsinitiativer i forbindelse med studiestart.

SYNLIG HANDICAPPOLITIK

Det første eksempel på et initiativ, der kan være med til at skabe bedre vilkår for studerende med handicap er udarbejdelse af en handicappolitik.

Hvad er fordelene ved en handicappolitik?

En handicappolitik gør det synligt for nuværende og kommende studerende, hvordan en uddannelsesinstitution forholder sig til inklusion af studerende med handicap, ligesom en politik kan tydeliggøre, hvad den studerende kan forvente i forhold til tilgængelighed.

Selve processen med at udarbejde en handicappolitik kan samtidig være et mål i sig selv, hvor medstuderende og ansatte bliver mere bevidste om, hvad det vil sige at inkludere studerende med handicap og samtidig får en større forståelse for deres vilkår.

Hvordan udarbejder man en handicappolitik?

For at sikre kvaliteten og bred forankring af en handicappolitik er det vigtigt, at handicap-politikken er et resultat af en proces, hvor alle er et resultat af en proces, hvor alle relevante aktører er blevet inddraget. Det vil typisk være undervisere, studie- og SPS-vejleder(e), ledelsen og de studerende selv.

Besøg www.hpu.nu. Kig i Værktøjskassen og få inspiration til at udarbejde en handicappolitik.

I processen med at udarbejde en handicappolitik kan det være en god idé at hente inspiration i FNs Handicapkonvention, andre uddannelsesinstitutioners handicappolitikker og andet inspirationsmateriale. Klik ind på www.hpu.nu og find materialet under fanen "Værktøjskassen".

FORSLAG TIL EN HANDICAPPOLITIK

Forord / indledning

Beskriv kort hvordan handicappolitikken skal anvendes og forstås, og hvem der har været inddraget i processen med at udarbejde handicappolitikken?

Vision

Hvad er jeres vision med handicappolitikken? Hvorfor er det vigtigt, at I vedtager en handicappolitik?

Fundamentet for handicappolitikken

Gennemtænk hvilke begrebsafklaringer, der er vigtige at have med i jeres handicappolitik.

Værdier

Hvilke værdier danner grundlaget for netop denne handicappolitik?

Mål

Hvilke målsætninger ønsker I at opfylde med jeres handicappolitik?

Gennemførelse / strategi

Hvordan vil I implementere jeres handicappolitik? Hvem har ansvaret for det? Hvilke tiltag er sat i gang? Hvornår skal politikken være implementeret? Hvordan evaluerer I, om handicappolitikken virker?

KONKRETE EKSEMPLER PÅ HANDICAPPOLITIKKER

Blandt landets videregående uddannelsesinstitutioner har 129 uddannelsesinstitutioner svarende til 54 % allerede udarbejdet en handicappolitik.³ På hjemmesiden hpu.nu er alle handicappolitikker offentliggjort til inspiration for andre uddannelsesinstitutioner.

³ Optællingen tager udgangspunkt i 241 uddannelsesinstitutioner på baggrund af Ministeriet for Børn og Undervisnings institutionsregister.

Der er stor forskel på form og indhold i handicappolitikkerne, og som to meget forskellige eksempler illustrerer på de næste sider, er der ikke nogen "rigtig" handicappolitik. Det handler blot om at tage stilling til inklusion af studerende med handicap.

HANDICAPPOLITIK FOR VIA UNIVERSITY COLLEGE

Via University College er landets tredje største uddannelsesinstitution med 17.000 studerende og 20.000 kursister og offentliggjorde sin politik i 2012. En arbejdsgruppe bestående af repræsentanter - både ansatte og studerende - fra forskellige højskoler under VIA udformede et udkast til VIAs handicappolitik, som blev endeligt godkendt af ledelsen. Der er tale om en central politik, som dækker alle VIAs uddannelser, men efter planen skal politikken udarbejdes i lokale handleplaner på de forskellige campusser.

VIA POLITIK FOR ET INKLUDERENDE STUDIEMILJØ

INDLEDNING

VIA University College ønsker, at institutionens uddannelser er for alle. For at alle - uanset funktionsnedsættelse, handicap eller andre særlige behov - kan udnytte deres potentiale, er det en betingelse, at det fysiske, det psykiske, det sociale og det faglige miljø omkring studiet er rummeligt.

VIA University College har med mere end 17.000 studerende og 20.000 kursister fordelt på mere end 20 adresser en høj grad af mangfoldighed i studerende og et meget varieret fysisk studiemiljø, hvilket giver en række udfordringer, når det gælder et rummeligt studiemiljø.

VIAs politik for rummelighed i studiemiljøet er i overensstemmelse med FN's handicapkonvention, hvor der tales om det miljørelaterede handicapbegreb, men VIAs politik for rummelighed i studiemiljøet har et endnu bredere perspektiv, og begreberne i konventionen er ikke til fulde dækkende for de områder,

som politikken omfatter som f.eks. hjerneskader, psykiske lidelser, fysiske lidelser, kommunikationshandicap, kronisk sygdom. VIA's politik for rummelighed i studiemiljøet, omfatter desuden studerende som har misbrugsproblemer, kulturelle udfordringer herunder religiøsitet, sprog og normer.

Med baggrund i ovenstående blev der i 2010 nedsat en arbejdsgruppe med repræsentanter for højskolerne i VIA. Kommissoriet for arbejdsgruppen var blandt andet at udarbejde et udkast til en politik for rummelighed i studiemiljøet i VIA.

VIAS STRATEGISKE PRINCIPPER

De strategiske principper, som er en del af VIAs vision og som danner baggrund for VIAs virke, er grundlaget for VIAs politik for rummelighed i studiemiljøet.

VIAs strategiske principper er:

- Bæredygtighed gennem bevidsthed om mennesker og ressourcer
- Kvalitet gennem ambition og fokusering af indsats
- Bevægelse gennem anerkendelse af foretagsomhed og potentialer.

De strategiske principper kommer til udtryk som følger:

- Det enkelte menneske er unikt og skal behandles som sådan
- Alle mennesker uanset køn, alder, seksualitet, etnisk baggrund, religiøst tilhørsforhold, handicap eller funktionsnedsættelse har krav på mulighed for deltagelse i samfundet herunder også i uddannelse
- I VIA italesætter vi de udfordringer, som er særlige for personer med handicap, funktionsnedsættelser eller andre særlige behov
- Vi taler åbent og fordomsfrit og har en klar kommunikation om, hvorledes VIA forholder sig til personer med handicap, funktionsnedsættelser eller andre særlige behov
- I VIA er ethvert campus tilgængeligt for alle
- Alle har ret til uddannelse
- Alle har krav på respekt og en værdig behandling.

VISION

Visionen er, at alle, der har de nødvendige kompetencer, på trods af handicap, funktionsnedsættelse eller andre problemstillinger, har mulighed for at tage en uddannelse, der giver den enkelte livskvalitet og mulighed for at bidrage til samfundets opretholdelse. Din fremtid - vores ambition!

MÅLET MED POLITIKKEN

Med baggrund i VIAs vision, strategiske principper og opfattelsen af rummelighed kan følgende målsætning for VIAs politik for rummelighed i studiemiljøet formuleres:

Alle studerende, både de potentielle og de, som er i gang, kan finde hjælp og støtte til netop den type af særlige behov og udfordringer, som den enkelte måtte have.

Følgende delmål understøtter implementeringen af overstående mål:

- At handicap, funktionsnedsættelse eller særlige behov af forskellig art er noget, vi taler åbent om i VIA
- At generelle oplysninger om muligheder for hjælpemidler, støtteordninger, specielt tilrettelagte studieforløb mv. er let tilgængelige for alle potentielle og nuværende studerende uafhængigt af den studerendes baggrund og særlige behov
- At alle studerende og potentielle studerende i VIA har umiddelbar og uhindret adgang til vejledning omkring specielle behov i forbindelse med studiet
- At vi i VIA har en række "eksperter" i forskellige typer af specielle behov. Korpset af "eksperter" skal være let tilgængeligt, og målet er, at vi i VIA har et overblik over, hvilke ansatte der har kompetencer i forhold til de mange forskelligartede og specielle behov, som studerende og potentielle studerende måtte have
- At vi i VIA har overblik over muligheder og begrænsninger såvel på campusniveau som på den enkelte uddannelse, når det gælder studerende med særlige behov. Her omfattes både det fysiske miljø, det psykiske miljø, det sociale miljø og det faglige miljø
- At VIA giver mulighed for og bakker op om ansattes kompetenceudvikling og erfaringsudveksling i arbejdet med studerende med særlige behov

STRATEGI FOR IMPLEMENTERING AF POLITIKKEN

Politikken skal udmøntes i handlingsplaner inden for en lang række områder med henblik på at konkretisere og opfylde de opstillede målsætninger. Der skal udarbejdes handlingsplaner såvel i forhold til den enkelte campus som i forhold til specifikke problemstillinger.

Hvorfor er politikken et godt eksempel?

Først og fremmest bygger VIAs politik på et bredt tilgængelighedsbegreb, hvor både det fysiske, psykiske, sociale og faglige studiemiljø er i fokus. VIA ønsker dermed at imødekomme alle de typer af udfordringer, som studerende med handicap møder, jf. første del af inspirationskataloget.

For det andet er VIAs politik visionær, og det er tydeligt for potentielle og nuværende studerende, hvilke inklusionsværdier VIA tager udgangspunkt i. Visionerne er desuden konkretiseret i mere konkrete delmål, som gør det tydeligt for studerende, hvordan VIA ønsker at understøtte studerende med handicap.

Endelig har VIA udarbejdet en bred inklusionspolitik i stedet for en specifik politik for studerende med handicap. Udover at en generel inklusionspolitik også sætter fokus på andre studerende med særlige behov, kan den brede tilgang også bidrage til et mere rummeligt studiemiljø, ved at ansatte og medstuderende bliver opmærksomme på, at der kan være mange forskellige årsager til, at studerende kan have særlige inklusionsbehov.

HANDICAPPOLITIK FOR FOLKEKIRKENS KIRKEMUSIKSKOLER

Folkekirkens kirkemusikskoler er fordelt på tre kirkemusikskoler, som tilsammen udgør en af landets mindste videregående uddannelsesinstitutioner. Kirkemusikskolerne har udarbejdet en fælles handicappolitik på tværs af de tre skoler, og den blev offentliggjort i 2011.

FOLKEKIRKENS

kirkemusikskoler

POLITIKKEN

Løgumkloster, Vestervig og Sjælland kirkemusikskoler ønsker at være uddannelsesinstitutioner, som giver den enkelte studerende med funktionsnedsættelse eller handicap mulighed for at opnå ligestilling og rettigheder, så det bliver muligt at gennemføre en af vore uddannelser. Handicappolitikken er drøftet og formuleret i fællesskab på de tre skoler, og tager udgangspunkt i følgende værdier.

MENNESKET FØR HANDICAPPET:

- Alle mennesker er værdifulde. På kirkemusikskolernes mener vi, at alle mennesker rummer deres egne former for styrker, ressourcer, kompetencer og idéer.
- Alle har ret til en uddannelse.
- Alle personer uanset funktionsnedsættelse eller handicap har ret til en uddannelse. Det er samtidig en del af handicapkonventionen § 24.

MANGFOLDIGHED OG GENSIDIG RESPEKT

Vi ønsker at styrke mangfoldigheden, så alle får mulighed for at udfolde deres ressourcer og interesser.

SAMARBEJDE OG DELTAGELSE

Denne handicappolitik skal medvirke til, at studerende med funktionsnedsættelse eller handicap oplever størst mulig selvbestemmelse i forhold til valg af studie og studietid.

VI TILBYDER

Den studerende med funktionsnedsættelse eller handicap tilbydes vejledning i, hvilke muligheder han/hun har for at få hjælp i forhold til sin funktionsnedsættelse eller handicap, så snart han/hun bliver optaget på studiet.

Underviserne oplyses om, hvilke ekstra behov den studerende med funktionsnedsættelse eller handicap har i forhold til undervisningen, så de kan planlægge deres undervisning derefter. Det er den studerendes eget valg, om han/hun vil oplyse uddannelsesinstitutionen om, at han/hun har en funktionsnedsættelse eller et handicap.

De forskellige hjælpemidler som den studerende har brug for i forhold til funktionsnedsættelsen eller handicappet stilles til rådighed ved studiestart.

FLEKSIBILITET I UDDANNELSEN

For at kunne optages som studerende ved kirkemusikskolen, skal optagelsesprøven, som beskrevet i studieordningen, bestås.

Undervisningen foregår som soloundervisning eller på mindre hold. Dette medfører, at der kan tilbydes fleksible studieforløb for studerende med fysisk funktionsnedsættelse eller andre handicap. Undervisningen tilpasses den enkelte studerende således at kravene til eksaminer opfyldes.

Den enkelte studerende kan gennemføre en uddannelse på Kirkemusikskolen, selvom han/hun ikke kan gennemføre uddannelsen på normeret tid.

Hvorfor er politikken et godt eksempel?

Folkekirkens kirkemusikerskolels handicappolitik er kort og konkret. Uddannelsesinstitutionens værdigrundlag præsenteres kort, og derefter har den studerende mulighed for at læse, hvilke konkrete tilbud Folkekirkens kirkemusikskoler tilbyder studerende med handicap.

Det specificeres desuden i selve politikken, at det er muligt at tilrettelægge fleksible uddannelsesforløb. Nogle studerende med handicap har netop behov for fleksible studierammer, og generelt har sådanne praktiske oplysninger stor værdi for potentielle studerende med handicap, når de skal vælge et studie, der er foreneligt med et bestemt handicap.

INFORMATIONSSIDE PÅ HJEMMESIDE

En anden måde at synliggøre særlige tilbud til studerende med handicap på er via en informationsside på uddannelsesinstitutionens hjemmeside.

Hvad er fordelene ved en informationsside?

Som det fremgik i første del af dette inspirationskatalog, er begrænset viden om støttemuligheder og mangelfuld vejledning en stor udfordring for studerende med handicap. Via en informationsside kan studerende få udførlig information om de forskellige kompenserende støtteordninger (SPS og handicaptillæg) samt dispensationsmuligheder.

En informationsside giver mulighed for at linke direkte til relevante kontaktpersoner på uddannelsesinstitutionen, ligesom det er muligt at linke til relevante ansøgningsskemaer samt de ansvarlige styrelseres ansøgningskriterier. Kort sagt kan en informationsside give den studerende et hurtigt overblik over, hvordan og hvilken hjælp det er muligt at få.

Hvad er særlig vigtigt ved en informationsside?

For at en informationsside kan blive set af de rette personer, er det vigtigt, at studerende med handicap bliver gjort opmærksomme på siden (fx i en velkomstfolder til studiestart), og at det er nemt at finde siden. Det kræver fx, at der linkes til siden på uddannelsesinstitutionens hovedside,

og at siden vises som et af de første søgeresultater, når fx handicap eller funktionsnedsættelse er søgeordet.

KONKRET EKSEMPEL PÅ EN INFORMATIONSSIDE

Flere uddannelsesinstitutioner har allerede en særlig informationsside for studerende med funktionsnedsættelser. Københavns Universitets informationsside er her valgt som et eksempel til inspiration, fordi den giver grundig information om forskellige støttemuligheder. Dertil er siden brugervenlig med mange link til kontaktpersoner, ansøgningskemaer etc. Desuden indeholder siden specifik information målrettet konkrete handicapgrupper, fx høre- og synshæmmede samt personer med psykiske eller fysiske lidelser.

KØBEHAVNS UNIVERSITETS INFORMATIONSSIDE:

<http://funktionsnedsat.ku.dk/sps/>

The screenshot shows the website for 'Særlig støtte ved funktionsnedsættelse' (Special support for students with disabilities) at Copenhagen University. The page features a navigation menu on the left with links to 'Forside', 'SPS', 'Tilgængelighed', 'Dispensation', 'Handicapbillet', 'Hjælp og rådgivning uden for universitetet', and 'Kontaktoplysninger'. The main content area includes a header with the university logo and title, a central image of students sitting on a lawn, and several text sections: 'Specialpædagogisk Støtte' (Special pedagogical support), 'Hvad er SPS?' (What is SPS?), and 'Hvem kan få støtte?' (Who can get support?). A right-hand sidebar contains a search bar, a 'Særligt for' section listing various disability categories like 'Døve og hørehæmmede', 'Blinde og svagsynede', and 'Ordblinde/Dyslektikere', and a 'Kontaktpersoner' section listing Carina Lundahl and Tanja Lillelund.

Forsiden på Københavns Universitets informationsside for studerende med funktionsnedsættelser. Forsiden giver et hurtigt overblik over forskellige støttemuligheder.

KØBENHAVNS UNIVERSITET | Studier | SU | English | Telefonbog | KUnet (Intranet) | KU genveje

Særlig støtte ved funktionsnedsættelse

SPS, tilgængelighed og dispensation

Funktionsnedsat > SPS > Hvem kan få støtte?

Særlig støtte ved funktionsnedsættelse

- Forside
- SPS**
 - Hvad er SPS?
 - Hvem kan få støtte?**
 - Hvilken støtte kan du få?
 - Hvor længe kan du få støtte?
 - Hvordan får du støtte?
 - Når du får støtte
 - Når du ikke længere har behov for støtte
- Tilgængelighed
- Dispensation
- Handicaptilæg
- Hjælp og rådgivning uden for universitetet
- Kontaktoplysninger
- In english

Hvem kan få støtte?

Du har mulighed for at modtage støtte, hvis du har en eller flere af følgende funktionsnedsættelser:

- Høre- eller synsvanskeligheder
- Læse- og skrivnevanskeligheder
- En psykisk lidelse
- En neurologisk lidelse
- En fysisk lidelse

Forsudsætninger du skal opfylde

For at modtage Specialpædagogisk Støtte skal du endvidere opfylde følgende forudsætninger:

- Du skal være optaget på en SU-berettiget uddannelse.
- En funktionsnedsættelse skal være en varig lidelse.
- Du skal have formel dokumentation (fx fra en speciallæge, psykiater el. lign.).
- Du skal være studieaktiv.
- Du skal være dansk statsborger, være omfattet af internationalt overenskomst eller kunne sidestilles med en dansk statsborger.

At Specialpædagogisk Støtte kun gives til studerende på en SU-berettiget uddannelse betyder, at du ikke kan søge støtte til uddannelser som master- og diplomuddannelser under Åben Uddannelse eller til en forskeruddannelse (Ph.d.-uddannelse).

Kontaktpersoner

Københavns Universitets SPS-enhed:

Carina Lundahl og Tanja Liljelund
Uddannelsesservice
SU-kontoret
Fiolstræde 1
1171 København K
E-mail: sps@adm.ku.dk

[Find dit fakultets kontaktperson.](#)

Underside om specialpædagogisk støtte. Link til de enkelte handicapgrupper fører direkte videre til separate undersider, hvor den studerende kan læse mere om, hvilken støtte der kan være relevant.

SPS-ANSVARLIG TÆT PÅ DE STUDERENDE OG UNDERVISERE

Ofte møder studerende med funktionsnedsættelser mange udfordringer i støttesystemet, før de får den rette specialpædagogiske støtte (SPS). Det skyldes ofte manglende eller begrænset vejledning om støttemuligheder.

På fysioterapeutuddannelsen på University College Sjælland er det en af to studievejledere, der er ansvarlig for SPS-vejledningen. Den SPS-ansvarlige studievejleder er samtidig underviser og har derfor grundigt kendskab til fysioterapeutuddannelsen og de udfordringer, der kan opstå i uddannelsesforløbet for studerende med handicap.

Som noget særligt deltager den SPS-ansvarlige løbende i teammøder med undervisere fra fysioterapeutuddannelsen. Det giver god mulighed for at opdage udfordringer hurtigt og lave særlige forløb og støttende indsatser for studerende med funktionsnedsættelser.

Det særlige ved teammøderne

På teammøder kan begge parter løbende orientere hinanden om udfordringer for studerende med handicap og ikke mindst finde målrettede løsninger. Det kræver dog, at den studerende er indforstået med det.

Den SPS-ansvarlige orienterer fx undervisere, når der kommer nye studerende med funktionsnedsættelser, så undervisere har mulighed for at tilrettelægge undervisningen efter det.

Omvendt kan undviserne vende

udfordringer fra den daglige undervisning med SPS-vejlederen og de andre i teamet. Det kan fx være spørgsmål om, hvordan man kan undervise en svagtseende i anatomi?

Hvad er fordelene ved denne SPS-vejledning?

Når den SPS-ansvarlige både er studievejleder og underviser og deltager i teammøder med andre undervisere, får den SPS-ansvarlige stor indsigt i udfordringerne for studerende med handicap og mulige løsninger. Tæt kontakt til både studerende og uddannelsens undervisere er en væsentlig forudsætning for, at de studerende kan få grundig SPS-vejledning og den rette støtte.

SÆRLIG STUDIESTART FOR STUDERENDE MED ASPERGER

Mange udfordringer for studerende med funktionsnedsættelser knytter sig især til studiestart. For personer med Asperger kan det især være overvældende at starte på et nyt studie, fordi gamle vaner skal ændres, og der er mange nye ting - både fagligt, socialt og praktisk - at forholde sig til.

For at mindske udfordringerne for studerende med Asperger har Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen afholdt sommerskole i samarbejde med SPS-enheden

"Jeg kan helt klart anbefale andre SPS-vejledere at deltage i teammøder med undervisere. Det giver rigtig god mulighed for at løse konkrete udfordringer for studerende med handicap i opløbet."

Liselotte Jensen, studie- og SPS-vejleder ved fysioterapeutuddannelsen på University College Sjælland

ved Københavns Universitet, Høje Taastrup Gymnasium, Rådgivningscenteret Ud-i-Livet samt Studie- og Karrierevejledningen på Det naturvidenskabelige fakultet på Københavns Universitet.

Hvad går sommerskolen ud på?

Sommerskolen er et særligt introduktionsforløb forud for studiestart for studerende med Asperger.

Programmet varer to dage, og de studerende bliver bl.a. præsenteret for:

- Hvad vil det sige at være studerende med Asperger på en videregående uddannelse?
- Arbejdsformer på studiet (studiegrupper, undervisnings- og eksamensformer)
- Praktiske oplysninger om studiet og studiestederne (rundvisninger, præsentation af nøglepersoner, introduktion til intranet, skema etc.)
- Støttemuligheder under SPS-ordningen
- Mulighed for at møde mentorer/støttepersoner samt ældre studerende med Asperger.

Hvad er fordelene ved et særligt introduktionsforløb?

Til den officielle studiestart og introdage er der ofte mange informationer og mange nye mennesker på en gang. Det kan være en stor mundfuld for studerende med Asperger.

På sommerskolen kan studerende med Asperger blive introduceret til vigtige studiemæssige elementer i ro og mag, så de allerede er forberedt lidt, når de møder op til den officielle studiestart sammen med alle andre studerende. Sommerskolen kan derved bidrage til at gøre overgangen fra ungdomsuddannelse til videregående uddannelse lettere.

Et særligt introduktionsforløb er ikke kun relevant for studerende med Asperger. Studerende med andre funktionsnedsættelser har ofte samme udfordringer som personer med Asperger, fx i forhold til studiegrupper, SPS-støtte og eksamenssituationer og kan derfor også have gavn af et særligt opstartsforløb.

En særlig introduktion kan desuden være en god anledning til at studerende med funktionsnedsættelser møder hinanden og fremadrettet kan udveksle erfaringer i løbet af studietiden.

Hvad kan din uddannelsesinstitution gøre?

Hvis du vil vide mere om erfaringerne med det særlige introduktionsforløb for studerende med Asperger, kan du læse Kvalitets- og Tilsynsstyrelsens evaluering på deres hjemmeside. Evalueringen bliver offentliggjort i løbet af sommeren 2013.

HVAD KAN SUMH TILBYDE DIN UDDANNELSESINSTITUTION?

Baggrunden for dette inspirationskatalog er et fireårigt projekt, hvor SUMH har arbejdet målrettet med at forbedre vilkårene for studerende med handicap på landets videregående uddannelser. Projektet stopper medio 2013, men det gør SUMHs arbejde med at styrke forholdene for studerende med handicap ikke.

I denne del kan du læse om, hvordan SUMH arbejder med området fremadrettet, og hvad SUMH kan tilbyde uddannelsesinstitutioner, der gerne vil arbejde med at øge inklusion af studerende med handicap.

De konkrete initiativer er:

- Hjemmeside med inspirationsmateriale til at udarbejde en handicappolitik
- Etablering af netværk for studerende med funktionsnedsættelser
- Konsulenttydelser i forhold til inklusion af studerende med handicap
- Dialog med relevante ministre om forbedrede vilkår for studerende med handicap.

HJEMMESIDE MED INSPIRATIONSMATERIALE TIL AT UDARBEJDE EN HANDICAPPOLITIK

Som en del af SUMHs fireårige projekt Handicappolitikker på uddannelsesinstitutionerne har SUMH udviklet en værktøjskasse med inspiration og vejledning til at udvikle en handicappolitik. Værktøjsskassen er tilgængelig på www.hpu.nu, ligesom andre uddannelsesinstitutionernes handicappolitikker også ligger her.

Hvad indeholder værktøjskassen?

Værktøjskassen på hpu.nu indeholder bl.a.:

- Vejledning til udarbejdelse af handicappolitik og handleplan
- Definition af handicap og kernebegreber på handicapområdet
- Artikel om tilgængelighedsbegrebet, som både omfatter social, fysisk og faglig tilgængelighed
- Facts om studerende med handicap
- FN's handicapkonvention.

Besøg www.hpu.nu og bliv klogere på hvilke udfordringer studerende med handicap møder, og hvordan man som uddannelsesinstitution kan imødekomme nogle af udfordringerne.

Udover handicappolitikker fra landets videregående uddannelsesinstitutioner, henviser www.hpu.nu desuden til relevante aktører på handicapområdet, hvor det bl.a. er muligt at indhente yderligere viden om specifikke handicap.

RÆK VÆRK

Hvor etableres RÆKVÆRK?

- Aalborg Universitet
- Aarhus Universitet
- Copenhagen Business School
- Danmarks Tekniske Universitet
- IT-Universitet
- Københavns Universitet
- Roskilde Universitet
- Syddansk Universitet

NETVÆRK FOR STUDERENDE MED HANDICAP

For at styrke studerende med handicap etablerer SUMH netværk på en række uddannelsesinstitutioner. Netværkene hedder RÆKVÆRK og her kan studerende udveksle erfaringer med hinanden om at håndtere et handicap. Hvornår og hvordan skal man fx præsentere sit handicap? Hvordan er relationen til medstuderende, og hvad er erfaringerne med gruppearbejde? Kort sagt kan studerende med handicap sparre med hinanden om fælles udfordringer.

Samarbejde med uddannelsesinstitutionerne

SUMH opstarter netværkene, som derefter skal drives af studerende. Der etableres så vidt muligt samarbejde med uddannelsesinstitutionerne. En uddannelsesinstitution kan fx. hjælpe med at stille lokaler til rådighed, reklamere for arrangementer eller indgå i dialog med netværket om mulige forbedringer for studerende med handicap. Samarbejdet med uddannelsesinstitutionerne skal desuden være med til at forankre netværkene, så de også eksisterer, når SUMH afslutter netværksprojektet.

Projektet er finansieret af Velux Fonden og Villum Fonden og løber frem til foråret 2015. I første omgang er projektet rettet mod otte universiteter, men såfremt SUMH får gode erfaringer med netværkene, vil SUMH også arbejde for at sprede initiativet til andre uddannelsesinstitutioner.

Overvejer din uddannelsesinstitution at opstarte netværk for studerende med handicap?

Kontakt projektmedarbejder Karina Dahlgaard på karina@sumh.dk eller på tlf. 36 38 85 55 og hør mere om, hvordan man kan opstarte et netværk for studerende med handicap.

Se hvad de forskellige netværk laver lige nu på <http://www.facebook.com/raekveark>

SUMH TILBYDER KONSULENTYDELSER

Gennem det fireårige projekt Handicappolitikker på uddannelsesinstitutionerne har SUMH fået stor indsigt i udfordringerne for studerende med handicap og solid erfaring med inklusionsmuligheder.

SUMH har blandt andet afholdt workshops for ansatte på uddannelsesinstitutioner om inklusion af studerende med handicap og rådgivet om, hvordan uddannelsesinstitutioner kan imødekomme nogle af de udfordringer, studerende med handicap møder.

Dertil har SUMH stor erfaring i at udvikle handicappolitikker og handleplaner samt implementeringsstrategier.

Hvad kan SUMH tilbyde?

SUMH kan tilbyde uddannelsesinstitutioner forskellige ydelser i forhold til inklusion af studerende med handicap. Ydelserne tilrettelægges helt efter uddannelsesinstitutionens behov, og kan blandt andet være:

- Rapporter/undersøgelser om din uddannelsesinstitutions tilgængelighed - både i forhold til social, faglig og fysisk tilgængelighed
- Idékataloger med konkrete løsningsforslag til forbedret inklusion
- Facilitering af workshops om inklusion af studerende med handicap
- Udvikling af forslag til handicappolitik med afsæt i din uddannelsesinstitutions værdigrundlag.

Hvad koster SUMHs konsulentytelser?

SUMH arbejder for at forbedre vilkårene for studerende med handicap. Derfor skal vi heller ikke tjene på vores konsulentytelser, men medarbejderomkostninger skal selvfølgelig dækkes. Kontakt SUMHs sekretariatsleder Miriam Madsen på miriam@sumh.dk eller på tlf. 36 38 85 55 for et uforpligtende tilbud, der er tilpasset din uddannelsesinstitutions behov.

DET SIGER ANDRE OM SUMH

”Vi har på CBS samarbejdet med SUMH om udviklingen af bedre rammer for studerende med handicap. Vi har blandt andet haft SUMH til at forestå en undersøgelse, hvor behov og mangler blev afdækket (...) Både processen og produktet har været professionelt og fagligt solidt, og vi har alt i alt været meget tilfredse med den måde, som SUMH har grebet opgaverne an”.

- Jakob Ravn, evalueringschef, Copenhagen Business School

DIALOG MED RELEVANTE MINISTRE OM FORBEDREDE VILKÅR FOR STUDERENDE MED HANDICAP

SUMH er løbende i dialog med relevante ministre og politikere med henblik på at forbedre vilkårene for studerende med handicap.

Fremadrettet vil denne dialog tage udgangspunkt i et policy paper, som er udarbejdet i samarbejde med udvalgte eksperter i forhold til uddannelse og inklusion. Dette policy paper er desuden overrakt direkte til ministeren for forskning, innovation og videregående uddannelser, Morten Østergaard på Ekspertcamp i maj 2013.

Policy paper'et giver et indtryk af SUMHs overordnede inklusionstilgange og giver nogle bud på, hvordan inklusion af studerende med handicap kan forbedres på videregående uddannelser.

Morten Østergaard får overrakt SUMHs policy paper som afslutning på Ekspertcamp i maj 2013.

Du kan læse SUMHs policy paper på næste side.

POLICY PAPER: INKLUSION AF STUDERENDE MED HANDICAP PÅ VIDEREGÅENDE UDDANNELSER

BAGGRUND

Regeringen arbejder for et mål om, at 60 % af en ungdomsårgang skal gennemføre en videregående uddannelse.⁴ Samtidig er vi i en tid, hvor der er et øget fokus på, at borgere ikke blot skal være passive modtagere af en ydelse, men bidrage aktivt til samfundet og velfærdsstaten. Unge med handicap ser sig selv som en aktiv og bidragende del af dette samfund. Inklusion på de videregående uddannelser er en væsentlig forudsætning for, at dette bliver til virkelighed, og samtidig en udfordring i en virkelighed hvor uddannelsesinstitutionerne er under stigende pres for, at flere studerende gennemfører, mens midlerne bliver færre.

OVERORDNET TILGANG TIL INKLUSION

Handicap er et grundvilkår for de studerende, som har en funktionsnedsættelse. Samtidig er mange af de udfordringer, som studerende med handicap oplever, ikke særlige for studerende med handicap der kan

Policy paper'et er udarbejdet i samarbejde med 12 udvalgte eksperter:

- Willy Aastrup, chief advisor ved Aarhus Universitet
- Mads Brix Baulund, formand for SUMH
- Søren Bork, arbejdsmiljøchef ved VIA University College
- John Callisen, afdelingschef ved Copenhagen Business Academy Valby
- Jens Henrik Thulesen Dahl, MF, ordfører for videnskab og forskning
- Bjarne Lundager Jensen, vicedirektør ved Tænk tanken DEA
- Karen Il Wol Knudsen, konsulent ved Danske Handicaporganisationer
- Sten Kruse-Blinkenberg, direktør ved Studenterrådgivningen
- Louise Lindhardt, projektleder ved Rådgivnings og udviklingscenter for autister i uddannelse og arbejde
- Peter Mikkelsen, tidligere studerende med handicap
- Claus Nielsen, studiechef ved Københavns Universitet
- Nicolai Kragh Petersen, professionshøjskoleledelse ved Professionshøjskolen Metropol

⁴ "Et Danmark der står sammen", Regeringsgrundlag 2011 s. 16

have sociale vanskeligheder eller udfordringer med at leve et ungdomsliv. Mange udfordringer omkring inklusion af studerende med handicap skriver sig ind i helt overordnede og generelle diskussioner af, hvordan det danske uddannelsessystem skal være indrettet. Der er således et innovationspotentiale i at udvikle nye løsninger, som også kan komme studerende med handicap til gode.

Vi ønsker at inklusionen af studerende med handicap finder sted i nogle faste strukturer, sådan som det foregår i dag, men med større mulighed for fleksible løsninger for den enkelte, hvis der er behov for det. Vi anerkender, at mennesker er forskellige – både de mennesker, som studerende med handicap møder på deres uddannelsesinstitution – og de studerende med handicap selv, som kan have forskellige behov og personlige tilgange til deres handicap.

UDDANNELSESINSTITUTIONERNE ER NØGLEN

Vi ser fremtidens inklusion af studerende med handicap som uddannelsesinstitutionernes ansvar. Der er studerende med handicap ude på uddannelsesinstitutionerne, som har kvalificeret sig til at blive optaget, og derfor står uddannelsesinstitutionerne allerede i dag med opgaven. Vi ønsker os en præcisering af ansvaret for inklusion af studerende med handicap i de udviklingskontrakter, som indgås med de videregående uddannelsesinstitutioner. Med ansvaret følger en forpligtelse til at levere varen.

Ansvaret ligger bedst på uddannelsesinstitutionerne, fordi det er dem, der har mulighed for at gå ned i de konkrete udfordringer og løse dem, uden at skabe unødigt bureaukrati. Ansvarer handler om at opbygge kompetencer og specialviden indenfor uddannelsessektoren, således at effektiviteten i løsningen af udfordringerne øges. En måde at gøre dette er, at decentralisere den specialpædagogiske støtte, sådan at både midler og bemyndigelse varetages af de enkelte uddannelsesinstitutioner. Samtidig er det langsigtede mål at udvikle og designe uddannelsesinstitutionerne til at kunne rumme alle, og dermed overflødiggøre nogle af de behov for kompensation, som eksisterer i dag.

PÆDAGOGIKKEN I FOKUS

En helt central udfordring for de videregående uddannelser bredt set, er de videregående uddannelsers pædagogik, vidensforståelse og didaktik. Der er brug for mere tidssvarende undervisningsmetoder, således at der sikres en optimal faglighed blandt de mangfoldige studerende, som udgør realiteten på uddannelserne i dag. En sådan udvikling af pædagogikken kan understøtte social inklusion, herunder også løse udfordringer for studerende med handicap, og måske overflødiggøre en del af den kompensation, som der er behov for i dag. En måde at arbejde med det pædagogiske fokus, er at skabe større prestige i undervisningsopgaven blandt undervisere på de videregående uddannelser.

ØGET VIDEN PÅ OMRÅDET

Som supplement til decentraliseringen af ansvaret ønsker vi os, at ministeriet påtager sig at skabe større viden om området via dokumentation og analyse, eksempelvis via etablering af et videnscenter. Der mangler evidens for, hvordan en uddannelsesinstitution skal se ud for bedst muligt at inkludere studerende med handicap.

NÆSTE SKRIDT - NÅR RAMMERNE ER PÅ PLADS

Det er væsentligt at arbejde med rammerne for inklusion af studerende med handicap, da dette er en forudsætning for, at de studerende overhovedet kan indgå i uddannelsen. Når disse rammer er på plads, er alle barrierer dog ikke ryddet af vejen. De studerende med handicap selv kan have forskellige udfordringer med og tilgange til identiteten som person med handicap, og dette kan have stor betydning for, hvilke udfordringer man oplever i sit studie. Vi mener, at studerende med handicap har et ansvar selv for at være åbne omkring eget handicap. Spørgsmålet er, hvordan vi arbejder med at tydeliggøre disse forventninger til studerende med handicap, og støtter dem til at udvikle deres selvforståelse til gavn for både dem selv og relationen til uddannelsesinstitutionen.

Den sociale bevidsthed blandt de medstuderende kan ligeledes udgøre en barriere. Mangel på oplysning omkring handicap kan betyde, at de studerende med handicap ikke oplever, at der bliver taget hensyn i det daglige. Det gælder særligt studerende med psykiske handicap, som har sværere ved at fortælle om deres handicap til deres medstuderende

på grund af tabu og usikkerhed. Dette er ligeledes en barriere, som der er brug for at udvikle metoder til, hvordan vi arbejder videre med.

INVITATION TIL DIALOG

Vi ser løsningen af disse udfordringer som et vigtigt skridt i retning af øget inklusion af studerende med handicap på de videregående uddannelser, og inviterer ministeren for forskning, innovation og videregående uddannelser til en dialog omkring mulige løsningsforslag.

EPILOG

Sammenslutningen af Unge Med Handicap håber, at inspirationskataloget har givet nye indsigter i, hvilke udfordringer studerende med handicap møder i studielivet og ikke mindst inspireret uddannelsesinstitutioner til at iværksætte initiativer, der kan øge inklusionen af studerende med handicap.

Sammenslutningen af Unge Med Handicap har stor erfaring med inklusion af unge og står altid til rådighed for rådgivning og sparring.

Sammenslutningen af
Unge Med Handicap

*Sammenslutningen af Unge med Handicap
Blekinge Boulevard 2*

2630 Taastrup • Tlf + 45 36 38 85 55 • www.sumh.dk